

van
Swieten
society

Maandag 8 oktober 2018

TivoliVredenburg - Hertz - 20.00 uur

**Voorprogramma 19.15 uur: Alexandre Turmel, viool
& Shintaro Kawahara, fortepiano**

VAN SWIETEN SOCIETY

Mozartiade

Heleen Hulst, viool

Sara DeCorso, viool

Bernadette Verhagen, altviool

Diederik van Dijk, cello

Bart van Oort, fortepiano

Wolfgang Amadeus Mozart 1756- 1791

Pianotrio in G, KV 496

Allegro

Andante

Allegretto

Strijkkwartet in Es, KV 428

Allegro non troppo

Andante con moto

Menuetto: Allegro

Allegro vivace

Pauze

Duo voor viool en altviool in Bes, KV 424

Thema met Variaties: *Andante Grazioso*

Pianoconcert no 13 in G, KV 415

Allegro

Andante

Rondeau: Allegro

Dit concert wordt live uitgezonden door de Concertzender.

Kamermuziek: een prettige manier van samen zijn

Toen Mozart in 1781 in Wenen aankwam om daar het muzikale landschap voorgoed te veranderen was muziek nog een privilege voor de adel en het hof. Niet voor niets hengelde Mozart jarenlang naar de titel van Hof-componist; uiteindelijk werd hij Kammercomponist, een mindere maar toch welkome titel. Maar Mozart was ook de eerste musicus die er in slaagde om zonder vaste betrekking helemaal in zijn eigen levensonderhoud te voorzien: hij was de succesvolste zpp'er avant la lettre. Behalve zijn fabelachtige componeersnelheid - hij kon een compositie opschrijven terwijl hij een andere in zijn hoofd componeerde - begreep hij ook waar het publiek behoefte aan had. Zo wist hij de ene na de andere 'tophit' te componeren.

In Mozarts tijd was kamermuziek een van de prettigste manieren om tijd met vrienden door te brengen. Pianospelen en converseren waren belangrijk in de opvoeding van jongedames; zij begeleidden zichzelf bij het zingen van liederen voor het gezelschap dat bijeen was voor de thee of na het diner. Behalve paardrijden, kaarten en de galante conversatie konden de heren in het gezelschap de dames begeleiden op de viool of de cello. Dat verklaart de populariteit van pianomuziek met 'begeleiding van viool of cello', zoals de vroege pianotrio's van Haydn en Mozart.

Haydns 'onvolwassenheid' en Mozarts antwoord

Belangrijke musicologen verweten Haydn 'onvolwassenheid' in zijn trio's omdat de viool en de cello de linker en rechterhand van de pianist verdubbelen. Maar in Mozarts Pianotrio KV 496 is de ontwikkeling van het pianotrio voor de salon naar het pianotrio voor het podium te zien: de drie partijen zijn al zo goed als gelijkwaardig.

Het Strijkkwartet in Es KV 428 uit 1783 is het derde van de zes Haydn-kwartetten, geschreven in zijn vroege Weense jaren en later opgedragen aan Joseph Haydn. De vele dissonanten in de opening van het eerste deel en in het tweede deel en de onverwachte harmonische wendingen maken dit een van Mozarts meest romantische kwartetten. Mozart werkte er gedurende twee maanden aan in de zomer van 1783; misschien bedoelde hij met name dit kwartet toen hij de zes kwartetten beschreef als 'de vruchten van lange en moeizame arbeid' want het lijkt erop dat hij de andere vijf kwartetten moeiteloos en in korte tijd opschreef. Het is mogelijk dat dit een van de kwartetten is die het jaar erna werden gespeeld op de legendarische gelegenheid waarbij violisten Joseph Haydn en Dittersdorf, altviolist Mozart en cellist Vanhal samen een strijkkwartet vormden.

De componist Michael Haydn, broer van Joseph Haydn, kon de zes duo's voor viool en altviool die hij schreef in opdracht van de aartsbisschop van Salzburg, niet afmaken omdat hij na de eerste vier ziek werd. Zijn vriend Mozart

redde hem door de laatste twee voor hem te componeren. Musici en musicologen hebben geprobeerd in deze twee duo's een poging van Mozart te zien om de stijl van Haydn te imiteren (alsof het een geheim zou zijn dat hij Haydn geholpen had) maar in werkelijkheid is dat echt niet staande te houden: deze werken zijn puur Mozart. In het contrapunt, de Mozartiaans rijke textuur, de evenwichtigheid tussen de twee partijen zijn deze twee duo's te vergelijken met de strijkkwartetten van dezelfde periode.

Muziek voor kenners, niet-kenners en liefhebbers

Op 28 December 1782 schreef Mozart vanuit Wenen aan zijn vader over de drie pianoconcerten KV 414, 413 en 415: 'Hier en daar kunnen alleen *Kennern* er bevrediging in vinden maar deze concerten zijn zo gecomponeerd dat ook de *Nicht-Kennern* tevreden zullen zijn, zonder te weten waarom.' Tijdens zijn tournees als kind speelde Mozart pianoconcerten van Wagenseil, Schroeter en Von Beecke en vioolconcerten van Vanhall, Mysliveček, en Viotti, componisten die we vandaag vrijwel niet meer kennen. Daarnaast gebruikte hij, net als bijvoorbeeld Johann Sebastian Bach, vaak thema's of zelfs complete citaten van zijn collega's die kenners zeker zouden herkennen. Hij voegde ze zo geniaal tot een nieuw lyrisch geheel samen dat de *Liebhaber* ook tevreden waren. Veel van de citaten komen uit werken van Mozarts grote voorbeeld en mentor Johann Christian Bach die eerder dat jaar overleed.

Mozarts muzikale leningen gaan voor ons, modern publiek, natuurlijk grotendeels verloren. Maar zelfs als we de citaten en parafases hebben ontdekt kan Mozart ons nog beetnemen. Het orkestthema van het eerste deel van KV 415 wordt bijvoorbeeld nergens in het deel door de pianist gespeeld. Dat is niet alleen ongebruikelijk, het is eigenlijk gewoon fout. Wat de pianist wél speelt, alsof hij ter plekke een nieuwe weg inslaat, is nog veel fout: het is het vrijwel onveranderde eerste thema van het toen bekende Pianoconcert in C opus 1/5 van Johann Christian Bach. Dit is muzikale slapstick, het is alsof de pianist is vergeten welk concert hij moet uitvoeren en daarom met het verkeerde thema inzet.

Bart van Oort

Uit de dagboeken van de Van Swieten Society

Heleen strijkt erop los

Het is een stormachtig begin van het nieuwe seizoen. Net terug uit Warschau waar ik met het Orkest van de Achttiende Eeuw op tournee was vierden we Reinbert de Leeuws 80ste verjaardag waar ik met Gerard Bouwhuis speelde. Toen met ons schip de werf op waar ik overdag

verf streek en 's avonds met handen als voeten nog probeerde op mijn viool te strijken.

Nu met de VSS dit prachtige Mozart-programma. Daarnaast een romantisch programma waarin ik alt speel in o.a. het klarinetkwintet van Brahms, met o.a. mijn vroegere lerares Vera Beths. Begin november een mooi project met ICP (Instant Composers Pool Orchestra) in een ode aan Misha Mengelberg, ben benieuwd wat die ras-improvisatoren in ons los weten te brengen! Tussendoor nog een paar concerten met de heerlijk sonate van Debussy en dan met LUDWIG nog een tournee met *Reichs 18 Musicians*. Never a dull moment!

Sara en Mozart

Tijdens het Festival Oude Muziek in Utrecht heb ik erg genoten van VSS's Pygmalion project - een historische uitvoering van Rousseaus melodrama met muziek van een redelijk onbekende componist, Coignet. Nu begin ik met veel plezier aan nieuwe projecten over Coignets beter bekende tijdgenoot: Mozart. Allereerst het feestelijk Mozartiade-programma met VSS, gevolgd door Anima Eterna's Mozart project, en als laatste het Requiem project van B'Rock en het Nederlandse Kammerkoor. Een heerlijk begin van het nieuwe seizoen!

De zomer van Bernadette

Ik hoef u natuurlijk niet te vertellen hoe heerlijk warm en zonnig onze zomer was. Heeft u er net zo veel van genoten als ik? Naar een warm en droog land gaan hoefde niet, dus ik bleef in de vakantie thuis. Dat wil zeggen, de tijd waarin ik niet weg was om muziek te maken (o.a. Les Musiciens du Prince met Cecilia Bartoli, Schubert octet met leden van Anima Eterna)

Details zal ik u verder besparen, maar één uitstapje wil ik met u delen: de jaarlijkse zomercursus die ik geef aan de Akademie für Alte Musik in Brunico, Italië. Het was een groot feest met leuke, erg goeie en leergierige studenten. Met hen en de docenten werd een orkest gevormd, onder leiding van de jonge briljante, Russische dirigent Maxim Emelyanychev. Een naam om te onthouden. Wat een talent en wat een energie! De vonken spatten eraf. Met de VSS zijn we ook flink bezig geweest met het voorbereiden van komend seizoen en de programmering van 19-20. Voor mij was het een van de leukste werkvakanties sinds jaren.

Diederik heeft er zin in

Ik ben net een paar dagen terug uit Canada waar ik sinds 2007 deel uitmaak van het 'ensemble in residence' van een kamermuziekfestival aan een prachtig gedeelte van de kust van Newfoundland. Onder andere spiksplinternieuw werk voor cello en percussie van de jonge Canadees Robert Humber en canonicke cello- en pianosonates van

Brahms en Debussy speelde ik daar samen met vrienden-musici. Nu heb ik Beethoven en Mozart op de lessenaar staan. De symfonieën 5 en 6 van eerstgenoemde speel ik met de Nieuwe Philharmonie Utrecht; onder andere op het Musica Sacra festival in Maastricht. En verder verheug ik me enorm op Mozart met de Van Swieten Society. Twee grote klassieke meesters aan het begin van mijn seizoen!

De Volle Lessenaar van Bart

Het gastdocentschap in Oslo waar ik het vorige seizoen mee begon loopt ten einde met een Oude Muziek Week in november met masterclasses, lezingen en concerten en oude vrienden en vroegere studenten. Je vraagt je af of het ooit op werken gaat lijken. Daaromheen ga ik nog een paar keer naar Oslo specifiek voor de fortepiano studenten en hier in Den Haag zijn er natuurlijk studenten en master research en dergelijke. Er is een hoop te studeren dit jaar: repertoire voor cd-opnames met vioolsonates, liederen, Nocturnes en de nieuwe VSS-cd met pianokwartetten van Beethoven verdringen elkaar en roepen om aandacht op de lessenaar van mijn verschillende fortepiano's. Ik zou het niet anders willen.

Voorprogramma - 19.15 uur

Alexandre Turmel, viool

Shintaro Kawahara, fortepiano

Wolfgang Amadeus Mozart

Sonate voor piano en viool in G KV 379

Adagio - Allegro

Tema con variazioni

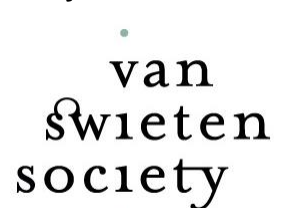
Alexandre Turmel werd geboren in Ottawa. Hij studeerde bij Anne Robert aan het Conservatorium van Montréal, waar hij zijn studie in 2017 afrondde. Sinds vorige maand studeert hij viool en historische uitvoeringspraktijken aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag bij Enrico Gatti. Hij speelt in het Vox Orchester, een Barokorkest met als thuisbasis Frankfurt.

Shintaro Kawahara werd geboren in Osaka. Hij studeerde (moderne) piano aan de Musikhochschule Luzern, waar hij bij Konstantin Lifschitz zijn Master Solo behaalde. Hij so-leerde bij orkesten in Osaka, Tokyo, en met het Luzerner Sinfonieorchester (Ravels Pianoconcert voor de linker-hand). Om zich te verdiepen in historische uitvoeringspraktijken volgde hij masterclasses in Radziejowice en Brussel. Ook studeerde hij fortepiano bij Bart van Oort aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag.

De sonate nr. 27 in G (KV 379) voor fortepiano en viool componeerde Mozart in 1781. Nog hetzelfde jaar werd de sonate in Wenen uitgegeven. Het bestaat uit twee delen: eerst een combinatie van een kalm en lyrisch *Adagio*, gevolgd door een vurig *Allegro* in g mineur, en daarna een *Adagio cantabile*, dat bestaat uit een thema met vijf variaties. Bij de eerste uitvoering speelde Mozart zelf piano, in gezelschap van de violist Antonio Brunetti, concertmeester bij het hoforkest van Salzburg. Het is nauwelijks te geloven, maar de vioolpartij schreef Mozart (zo schreef hij aan zijn vader) de avond voor de première, kort voor middernacht, terwijl hij de pianopartij zonder een uitgewerkte partij uit zijn hoofd speelde.

Vrienden van de Van Swieten Society

Op 19 september kwamen de Vrienden van de Van Swieten Society bijeen in het Amsterdamse Splendor voor muziek, verhalen over muziek, en om elkaar en de musici van de VSS

te ontmoeten. Deze inmiddels vertrouwde bijeenkomsten met een almaar groeiende groep Vrienden (de hoofdletter is geen toeval) geven ons veel energie. We zien er dan ook altijd enorm naar uit. Logisch dat we hopen dat de club blijft groeien.

Echte vrienden zijn er altijd en zo is het ook met de VSS Vrienden. Praktisch gesproken stelt het totale jaarlijkse donatiebedrag ons in staat om projecten te doen die anders niet gerealiseerd zouden kunnen worden: een cd-opname, spelen met een grote bezetting die voor kleinere zalen moeilijk te boeken zijn, een extra publiciteitsoffensief, of een festival zoals het MiniMozart Festival, afgelopen najaar. Onze waardering kan eigenlijk niet in cadeautjes worden uitgedrukt, maar we gaan het toch proberen. Komend voorjaar nemen we een cd op met de pianokwartetten van Beethoven die in het Beethovenjaar 2020 verschijnt. Deze cd is het welkomstgeschenk aan elke nieuwe Vriend (bestaande Vrienden krijgen hem ook hoor). Mocht u het er eens over willen hebben: schiet ons of een aanwezige Vriend maar aan in de pauze of na afloop van een van onze concerten. Hopelijk tot dan.

Wilt u Vriend, Baron of Kapellmeister worden van de Van Swieten Society en een vriendenmiddag van de Van Swieten Society bijwonen? Voor € 35 per jaar bent u al vriend. Ga naar www.vanswietensociety.nl of vraag ernaar bij de musici.

Het volgende concert door de Van Swieten Society in TivoliVredenburg: maandag 10 december - 20.15 uur
Voorprogramma 19.15 uur

Gioachino Rossini - van Chef d'oeuvre naar hors-d'oeuvre

Van Swieten Society in TivoliVredenburg

GIOACCHINO ROSSINI

van Chef d'oeuvre naar Hors-d'oeuvre

Het genie van Gioacchino Rossini is bijna niet te bevatten. Hij schreef zijn negendertig opera's, waaronder een aantal van de beroemdste aller tijden, in maar 19 jaar. Voor zijn *Barbier van Sevilla* had hij maar 12 dagen nodig terwijl een team van componisten recentelijk bij wijze van experiment er ruim drie keer zo veel tijd voor nodig had om de opera noot voor noot over te schrijven. Na een sabbatical van 25 jaar keerde hij in 1855 terug naar Parijs waar hij opnieuw beroemd werd om zijn muzikale en culinaire soirées, waarin hij kamermuziek presenteerde die hij "Zonden van hoge leeftijd" noemde. Wat betreft de lyrische strijkers, spectaculaire ouvertures en culinaire verrassingen zondigen wij graag mee.

Ouvertures *La Giza Ladra*
en *Barbier van Sevilla*
Duo voor cello en bas in D
Semiramide voor viool en altviool
Strijkerssonates 1 in G en 6 in D

In de pauze wordt het publiek gefêteerd op een culinaire 'Rossini special'.

Maandag 10 december
Hertz - 20.00 uur
Voorprogramma 19.15 uur

SALON OP DE OLYMPUS

Grotere tegenpolen dan Prins Louis Ferdinand van Pruisen, de oorlogszuchtige poëet, Franz Schubert, het bescheiden genie, de bohémien Jan Ladislav Dussek en de verfijnde aestheet Johann Nepomuk Hummel zijn nauwelijks denkbaar. Toch leefden ze in dezelfde tijd en deelden ze dezelfde muzikale taal. Louis Ferdinand en Dussek waren onwaarschijnlijke vrienden; Dussek was bij hem toen de prins sneuvelde in de Slag bij Saalfeld en componeerde een hartverscheurend muzikaal grafchrift. Hummel en Schubert deelden dezelfde stad, Wenen, maar uit niets blijkt dat ze ooit samen een Sachertorte deelden. Met deze vier stellen wij ons een klassieke Salon voor, boven op de Olympus, waar ze eindelijk samen het podium delen.

Hummel Pianotrio in Es op. 93
Dussek Pianokwartet in Es op. 56
Louis Ferdinand Pianokwintet in c op. 1
Schubert Strijkkwintet in C D. 956

Maandag 28 januari
Hertz - 20.00 uur
Voorprogramma 19.15 uur

CLARA DE GENIALE WEDUWE

Clara Wieck past in het rijtje wonderkinderen met Schubert, Mendelssohn en Liszt: op haar achtste concerteerde ze al in heel Europa en op haar tiende verschenen haar eerste werken in druk. Haar strenge vader Friedrich Wieck was zowel haar als Robert Schumann's leraar. Hun door Friedrich verboden relatie vanaf Clara's 16e (Robert mijmerde nog jaren later over hun eerste kus) katalyseerde hun muzikale leven. Robert's Lieder voor Clara behoren tot zijn mooiste werken en Clara's composities ontstegen onder Robert's invloed het alledaagse. Na Robert's aftakeling en vroegtijdige dood werd Clara de beroemdste pianiste van haar generatie. Ze werd door onder anderen Brahms geëerd en bewonderd om haar pianistiek, haar prachtige composities en haar innerlijke kracht. Haar muzikale salon werd bezocht door de beste musici ter wereld. Omdat we er zelf helaas niet bij konden zijn brengen wij zo'n soirée tot leven.

Romances, Lieder, Pianotrio, Fantasiestücke
Nocturne, Scherzo uit *Frei aber Einsam* sonate
van Clara Schumann, Robert Schumann,
Joseph Joachim en Johannes Brahms

Maandag 1 april
Hertz - 20.00 uur
Voorprogramma 19.15 uur